

STUDIJŲ DALYKO (MODULIO) APRAŠAS

Dalyko (modulio) pavadinimas	Kodas
LIETUVOS KALBŲ KONTAKTAI IR KONTEKSTAI	

Dėstytojas (-ai)	Padalinys (-iai)
Koordinuojantis: doc. dr. Eglė Žilinskaitė-Šinkūnienė (1-7 temos) Kitas (-i): prof. dr. Mindaugas Kvietkauskas (8 tema), doc. dr. Galina Miškinienė (9-10 temos), doc. dr. Kinga Geben (11-12 temos)	VU Filologijos fakultetas

Studijų pakopa	Dalyko (modulio) tipas
Pirmoji pakopa	Privalomasis / pasirenkamasis

Įgyvendinimo forma	Vykdymo laikotarpis	Vykdymo kalba (-os)
Kontaktinė (auditorinė) ir savarankiškas darbas	Rudens	Lietuvių kalba

Reikalavimai studijuojančiajam	
Išankstiniai reikalavimai: nėra	Gretutiniai reikalavimai (jei yra): nėra

Dalyko (modulio) apimtis kreditais	Visas studento darbo krūvis	Kontaktinio darbo valandos	Savarankiško darbo valandos
5	130	48	82

Dalyko (modulio) tikslas

Dalyko tikslas – supažindinti su istorinėmis ir dabartinėmis Baltijos jūros regiono kalbomis ir jų kontaktais. Daugiausia dėmesio skiriama Lietuvos kalboms, bet jų problematika pateikiama platesniame kaimyninių šalių kontekste. Kurse siekiama ugdyti analitinį, kritinį ir kūrybinį mąstymą aiškinantis, kaip šios kalbos funkcionuoja įvairiais kultūriniais ir politiniais etapais, kaip jos sąveikauja tarpusavyje. Dirbant nurodytame problemų lauke ugdoma studentų tarpkultūrinė kompetencija, plečiami istorinių ir šiuolaikinių kalbinių ir kultūrinių sąveikų interpretaciniai gebėjimai, atkreipiamas dėmesys į rašto ir knygos kultūros formavimąsi ir funkcionavimą aptariamų kalbų medijų plotmėje. Analizuojant regiono kalbų funkcionavimo ypatumus įgyjamos ir taikomos įvairios bazinės kalbotyros žinios: kalbų giminystės, kalbų kontaktų, šiek tiek gramatinių sistemų sandaros ir jų raidos. Studijuojant mokslo literatūrą stiprinama užsienio kalbos (anglų) vartojimo kompetencija.		
Dalyko (modulio) studijų rezultatai	Studijų metodai	Vertinimo metodai
Dalyką išklause studentai:		
- įgis žinių apie dabartines ir istorines Lietuvos kalbas Baltijos jūros regiono kalbų kontekste, apie jų raidą, kontaktus, skirtingus vaidmenis ir likimus	problemnis dėstymas, įtraukiamoji paskaita, mokslo literatūros skaitymas ir aptarimas, grupės diskusija	Kaupiamasis vertinimas (aktyvus dalyvavimas seminaruose, kontroliniai darbai)
- gebės analizuoti ir interpretuoti įvairių kalbų rašytinės tradicijos formavimąsi, jos ryšius su švietimo, religijos, meno ir politikos sritimis	problemnis dėstymas, įtraukiamoji paskaita, mokslo literatūros skaitymas ir aptarimas, grupės diskusija	Kaupiamasis vertinimas (aktyvus dalyvavimas seminaruose, kontroliniai darbai)
- gebės analizuoti ir interpretuoti aptariamų kalbų vaidmenį etninės, politinės ir religinės tapatybės aspektais	problemnis dėstymas, įtraukiamoji paskaita, mokslo literatūros skaitymas ir aptarimas, grupės diskusija	Kaupiamasis vertinimas (aktyvus dalyvavimas seminaruose, kontroliniai darbai)

Temos	Kontaktinio darbo valandos							Savarankiškų studijų laikas ir užduotys	
	Paskaitos	Konsultacijos	Seminarai	Pratybos	Laboratoriniai darbai	Praktika	Visas kontaktinis darbas	Savarankiškas darbas	Užduotys (seminarams; kita skaitytina literatūra nurodoma paskaitose)
1. Teorinis įvadas: kalbų raida, vaidmenys ir kontaktai. Leksinė ir gramatinė interferencija. Kalbų atmainos ir vartosenos sritys. Baltijos kalbų arealo apžvalga.	2		4				6	7,5	Thomason 2001, 1–26 (Introduction; Contact onsets and stability); Koptjevskaja-Tamm, Wälchli. 2001. The Circum-Baltic languages, in: Dahl,

									Koptjevskaja-Tamm, eds., 615-629 (straipsnio dalis)
2. Baltiškasis kontekstas: baltų kalbų kilmė, senieji kontaktai su finais, germanais, slavais. Leksinė ir gramatinė interferencija. Pirmieji santykiai su krikščionybe ir jos rašto kultūra.	2		2				4	5	Seržant [2021]. The Circum-Baltic Area, in: Fellerer, Bermel, eds., 6-13 (straipsnio dalis)
3. Baltiškasis kontekstas: prūsų ir latvių kalbų funkcionavimas. Prūsų kalba ir krikščionybė, netikybinių vartosenos paliudijimai; kalbos silpimas ir mirtis. Latvių kalba senųjų laikotarpiu: krikščioniškoji ir netikybinių sritys. XIX a. atgimimas, bendrinės kalbos formavimasis ir Respublikos paskelbimas. Latvių kalba sovietmečiu, valstybinės kalbos statuso sugrįžimas. Trumpa latgalių kalbos istorijos apžvalga.	2		2				4	5	Dini 2019, 381–394 (Baltų kalbos katalikybės ir reformacijos metais; Daugiakalbystė ir interferencija)
4. Finiškasis ir germaniškasis kontekstai: artimiausių finų ir germanų kalbų funkcionavimas. Finų kalbų likimai (suomių, estų, lyvių pavyzdžiu). Vokiečių kalbos vaidmuo Baltijos regione. Trumpa skandinavų kalbų istorijos apžvalga. Indoariškasis kontekstas: Lietuvos ir kaimyninių kraštų romų kalba	2		0				2	2,5	–
5. Baltiškasis kontekstas: lietuvių kalba LDK laikais. Krikščioniškoji lietuvių kalba, regioninių variantų formavimasis (vakarinis, vidurinis, rytinis). Lietuvių kalba netikybiniuose srityse. Kalbos vartosenos LDK ir Prūsijoje panašumai ir skirtumai	2		2				4	5	Koženiauskienė 1990, 142–148 (Daukša), 376–383 (Kleinas), 446–448 (Šulcas)

6. Baltiškasis kontekstas: lietuvių kalba XIX–XX a. pr. Žemaičių bendrinės kalbos idėjos ir aukštaitiškojo varianto įsigalėjimas, Respublikos paskelbimas.	2		2				4	5	Subačius 1998, 14–29, 423–434 (įvado dalis; 1831 m. sukilimo tekstų dalis)
7. Baltiškasis kontekstas: lietuvių kalba XX a. pr.–XXI a. pr. Bendrinės kalbos plėtra Lietuvos Respublikoje. Sovietinis periodas (kalbos vartosenos sferos, rusų kalbos vaidmuo). Respublikos ir valstybinės kalbos statuso atkūrimas. Destandartizacija, regiolektai.	2		2				4	5	Vilkienė 2013. Keli lietuvių miestų gyventojų kalbinės tapatybės bruožai, in: Ramonienė, red., 155–174
Kontrolinis darbas								11	
8. Judėjiškasis kontekstas: hebrajų ir jidiš kalbos	2		2				4	5	Katz, 2004, 45-77; Lempertienė, Šiaučiūnaitė- Verbickienė, 2009, 211- 237.
9. Tiurkiškasis kontekstas: totorių ir karaimų kalbos Kalba ir raštas kaip identiteto dalis. Abiejų tautų kalbiniai ypatumai. Knygų ir rankraščių kolekcijos, saugomos Lietuvos ir pasaulio saugyklose. Lietuvos totorių ir karaimų tekstų turinys, rašto tradicijos ypatumai.	2		2				4	5	Miškinienė, 2001, 72-93. Kobeckaitė, 1997, 32-42; 113-115. Kobeckaitė, 2017, [http://www.traku-zeme.lt/karaimu-leksikografijos-istorija-ir-dabartis/]
10. Slaviškasis kontekstas: rusėnų ir lenkų kalbos LDK laikais. Rusėnų kalba ir pagrindiniai dokumentai	2		2				4	5	Temčinas, 2009, 53-85; Temčinas, 2008, 129- 156;

(Lietuvos Statutas, Lietuvos Metrika, metraščiai). Nuo seniausių kontaktų su Lenkija iki Unijos. Pranciškus Skorina ir knygų spausdinimo pradžia LDK.									Ušinskienė, 2018, 195-215. Trimonienė, Rita, 2001, 492-507 Pranciškaus Skorinos Rusėniškajai Biblijai – 500, 2017, 69-78 [https://elibrary.mab.lt/handle/1/21767]
11. Slaviškasis kontekstas: lenkų kalbos problematika (nuo XIX iki XXI a.): lenkų etninės mažumos istorinės patirties ypatybės; etninės ir politinės tapatybės pasirinkimai; Pietryčių Lietuvos problematika; kalbų sąveika; lenkų kalbos Lietuvoje savitumas: tarmė, jaunimo žargonas, tuteišių kalba, bendrinė kalba). Šiuolaikinės Lenkijos kalbinės ir etninės problemos.	2		2				4	5	Čekmonas 2017, 136-142
12. Slaviškasis kontekstas: rytų slavų kalbų problematika (nuo XIX iki XXI a.): rusų kalba Lietuvoje, rusų etninės grupės gyvybingumas; lietuvių kalbos kontaktai su baltarusių kalba. Transformacija Baltarusijoje, kalbos vaidmens ir žiniasklaidos įtakos klausimai.	2		2				4	5	Brazauskienė 2010. Lietuvos rusų diasporos portretas, in: Ramonienė, red., 107-123.
Kontrolinis darbas								11	
Iš viso	24		24				48	82	

Vertinimo strategija	Svoris proc.	Atsiskaitymo laikas	Vertinimo kriterijai
			Kaupiamasis vertinimas:

Kontrolinis darbas	40 %	Po 1-7 temos	Atvirojo tipo klausimai. Vertinama balais nuo 1–10, vadovaujantis VU Studijų rezultatų vertinimo tvarka: 10 (puikiai). Puikios, išskirtinės žinios ir gebėjimai. Teisingai atsakyta į 95–100 proc. klausimų. 9 (labai gerai). Tvirtos, geros žinios ir gebėjimai. Teisingai atsakyta į 85–94 proc. klausimų. 8 (gerai). Geresnės nei vidutinės žinios ir gebėjimai. Teisingai atsakyta į 75–84 proc. klausimų. 7 (vidutiniškai). Vidutinės žinios ir gebėjimai, yra neesminių klaidų. Teisingai atsakyta į 65–74 proc. klausimų. 6 (patenkinamai). Žinios ir gebėjimai blogesni nei vidutiniai, yra klaidų. Teisingai atsakyta į 55–64 proc. klausimų. 5 (silpnai). Žinios ir gebėjimai tenkina minimalius reikalavimus. Teisingai atsakyta į 51–54 proc. klausimų. 4, 3, 2, 1. Netenkinami minimalūs reikalavimai
Kontrolinis darbas	40 %	Po 8-12 temos	Atvirojo tipo klausimai. Vertinama balais nuo 1–10, vadovaujantis VU Studijų rezultatų vertinimo tvarka: 10 (puikiai). Puikios, išskirtinės žinios ir gebėjimai. Teisingai atsakyta į 95–100 proc. klausimų. 9 (labai gerai). Tvirtos, geros žinios ir gebėjimai. Teisingai atsakyta į 85–94 proc. klausimų. 8 (gerai). Geresnės nei vidutinės žinios ir gebėjimai. Teisingai atsakyta į 75–84 proc. klausimų. 7 (vidutiniškai). Vidutinės žinios ir gebėjimai, yra neesminių klaidų. Teisingai atsakyta į 65–74 proc. klausimų. 6 (patenkinamai). Žinios ir gebėjimai blogesni nei vidutiniai, yra klaidų. Teisingai atsakyta į 55–64 proc. klausimų. 5 (silpnai). Žinios ir gebėjimai tenkina minimalius reikalavimus. Teisingai atsakyta į 51–54 proc. klausimų. 4, 3, 2, 1. Netenkinami minimalūs reikalavimai
Pasirengimas seminarams ir dalyvavimas	20 %	Viso semestro metu	100 proc. pasirengimas ir aktyvus dalyvavimas – 20 procentų, 70 proc. pasirengimas ir aktyvus dalyvavimas – 10 proc., jei pasirengta ir aktyviai dalyvauta mažiau negu 50 procentų seminarų – 0 proc.

Autorius	Leidimo metai	Pavadinimas	Periodinio leidinio Nr./tomas	Leidimo vieta ir leidykla ar internetinė nuoroda
Privaloma literatūra				

Thomason, Sarah	2001	<i>Language Contact: An Introduction</i>		Edinburgh: Edinburgh University Press (paskaitose ir seminaruose nurodyti skyriai; kita – papildomai)
Dahl, Östen, Maria Koptjevskaja-Tamm, eds.	2001	<i>Circum-Baltic Languages 1–2</i>		Amsterdam: Benjamins (paskaitose ir seminaruose nurodyti skyriai; kita – papildomai)
Seržant, Ilja A.	[2021, spausdinama]	The Circum-Baltic Area, In: Jan Fellerer & Neil Bermel (eds.), <i>Oxford Guides to the World's Languages: The Slavonic Languages</i>		Oxford: OUP (spausdinama; paskelbtas rankraštis; skaitoma seminare nurodyta dalis, kita – papildomai)
Dini, Pietro U.	2019	<i>Baltų kalbų lyginamoji istorija</i>		Vilnius: MELC (paskaitose ir seminaruose nurodyti skyriai, kita – papildomai)
Koženiauskienė, Regina	1998	<i>XVI-XVIII amžiaus prakalbos ir dedikacijos</i>		Vilnius: Mokslas (seminaruose nurodytos ištraukos)
Subačius, Giedrius	1998	<i>Žemaičių bendrinės kalbos idėjos</i>		Vilnius: MELC (paskaitose ir seminaruose nurodyti skyriai)
Ramonienė, Meilutė, red.	2010	<i>Miestai ir kalbos</i>		Vilnius: VU leidykla (paskaitose ir seminaruose nurodyti skyriai; kita – papildomai)
Ramonienė, Meilutė, red.	2013	<i>Miestai ir kalbos II. Sociolingvistinis Lietuvos žemėlapis</i>		Vilnius: VU leidykla (paskaitose ir seminaruose nurodyti skyriai; kita – papildomai)
Miškinienė, Galina	2001	<i>Seniausi Lietuvos totorių rankraščiai. Grafika. Transliteracija. Vertimas. Tekstų struktūra ir turinys</i>		Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla (paskaitose ir seminaruose nurodyti skyriai, kita – papildomai)
Čekmonas, Valerijus	2017	<i>Kalbų kontaktai ir sociolingvistika</i> , sud. Laima Kalėdienė		Vilnius: LKI (paskaitose ir seminaruose nurodyti skyriai, kita – papildomai)
Katz, Dovid	2004	<i>Words on Fire. The Unfinished Story of Yiddish</i>		New York: Perseus Books (paskaitose ir seminaruose nurodyti skyriai, kita – papildomai)

				skyriai, kita – papildomai).
Lempertienė, Lara, Šiaučiūnaitė-Verbickienė, Jurgita (sud.)	2009	<i>Žydai Lietuvoje</i>		Vilnius: R. Paknio leidykla (paskaitose ir seminaruose nurodyti skyriai, kita – papildomai)
Temčinas, Sergejus,	2009	Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos rusėniškoji literatūra kaip kultūrinės integracijos modelis, in Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos tradicija ir tautiniai naratyvai.		Vilnius: VU leidykla
Narbutas, Sigitas (sud.)	2017	Pranciškaus Skorinos “Rusėniškajai Biblijai” - 500		Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka [https://elibrary.mab.lt/handle/1/21767]
Ušinskienė, Viktorija,	2018	On Some Features of Legal Documentation of the Grand Duchy of Lithuania in the 17th Century, in: Tatarskie dziedzictwo kulturowe. Historia. Literatura. Sztuka. Red. naukowa Joanna Kulwicka-Kamińska, Czesław Łapicz, Galina Miškinienė		Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek
Trimonienė, Rita, Regina,	2001	Polonizacija, in Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos kultūra. Tyrinėjimai ir vaizdai		Aidai
Kobeckaitė, Halina,	1997	Lietuvos karaimai		Baltos lankos
Kobeckaitė, Halina	2017	Karaimų leksikografijos istorija ir dabartis		http://www.traku-zeme.lt/karaimu-leksikografijos-istorija-ir-dabartis/
Papildoma literatūra				
Hickey, Raymond (ed.)	2010	<i>The Handbook of Language Contact</i>		Malden, MA: Wiley-Blackwell (įvairioms temoms)
Zinkevičius, Zigmas	1988–1992	<i>Lietuvių kalbos istorija</i> 3–5		Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla (5-6 temai)
Palionis, Jonas	1995	<i>Lietuvių rašomosios kalbos istorija</i>		Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla (5-6 temai)

Lemchenas, Chackelis	1970	<i>Lietuvių kalbos įtaka Lietuvos žydų tarmei</i>		Vilnius: Mintis (8 temai)
Geben, Kinga	2013	Lietuvos lenkai ir lenkų kalba Lietuvoje, in: Ramonienė, red., <i>Miestai ir kalbos II. Sociolingvistinis Lietuvos žemėlapis</i> , 153–173.		Vilnius: VU leidykla (11 temai)
Frėjutė-Rakauskienė, M., Šliavaitė, K.	2012	Rusai, lenkai, baltarusiai Lietuvoje: lokalaus, regioninio ir europinio identitetų sąsajos. <i>Etniškumo studijos</i> 1–2, 126–144		http://www.ces.lt/wp-content/uploads/2013/01/EtSt_Fr%C4%97jut%C4%97-Rakauskien%C4%97_%C5%A0liavat%C4%97_2012.pdf (11-12 temai)
Temčinas, Sergejus,	2008	Bažnytinės knygos rusėnų kalba ir religiniai identitetai slaviškose Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos žemėse XIV-XVIII a.: stačiatikių tradicija, in Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos tradicija ir paveldo “dalybos”.		Vilnius: VU leidykla
Firkavičiūtė, Karina,	2016	Życie w pieśni karaimskiej. Life in Karaim Song. Gyvenimas karaimų dainose.		Wrocław: Bitik and LMITA

ATNAUJINTA: 2025-03-28